

Hrad Kalich: Žižkova soukromá pevnost

29.10.2024

Žižkova tvrz stojící nedaleko Litoměřic byla díky modernímu opevnění unikátní nejen v Českém království, ale i v celé Evropě. Dnes z ní zbyly jenom ruiny.

V pátek 11. října uběhne 600 let od chvíle, kdy v roce 1424 zemřel jeden z největších českých vojevůdců. Obdivovatelé Jana Žižky tvrdí, že mu náleží i světový věhlas a že má být zařazen po bok nejslavnějších válečníků, kteří zůstali neporaženi — byli to egyptský faraón Thutomose III., dobyvatel Alexander Veliký, římský velitel Scipio Africanus, mongolský stratég Sübetej pustošící ve 13. století Moravu a okolí Olomouce a Napoleonův maršál Louis-Nicolas Davout, který bojoval například u Slavkova. Ať k nim Žižka patří, nebo ne, geniálním stratégem byl. Důkazem je i jeho sídlo — hrad Kalich v Českém středohoří, kterému hejtman říkal domov. Pohodlí tvrzí si ale moc neužil. Se stavbou začal jen tři roky před svou smrtí a víc než doma trávil čas v sedle nebo na bojišti.

Už výběr místa byl prozíravý. Ze stejnojmenného kopce s výškou 536 metrů bylo možné kontrolovat přístupové cesty do středu Čech, zároveň byl chráněný při obléhání nedalekých Litoměřic. Žižka se projevil taky jako bystrý stavitel — Kalich byl pro své moderní opevnění unikátní nejen v Českém království, ale i v celé Evropě. Hradby totiž musely vydržet útok právě se rodícími palnými zbraněmi, jako byly bombardy, tarasnice, houfnice, hmoždíře, hákovnice, pištaly, ručnice a další smrtící děla. Výstřely z děl starší hrady ze 13. a 14. století doslova drtily, proto stavitelé tentokrát vsadili na pružnější materiály, aby se letící střely zabořily a nenapáchaly příliš škody. Na vrchu kopce tak vyrostly mohutné násypy z hlíny, hradby z kamene kladeného nasucho nebo pojeného jílem a dřevěné konstrukce vyplněné hlínou a pískem.

Kvůli hradu si Žižka přidal ke jménu přídomek „z Kalicha“ a říká se, že byl jeho jediným majetkem. Šedesátiletý hejtman byl na rozdíl od zbylé husitské šlechty, která ve válkách nastřádala velké statky, skromný a bohatstvím téměř opovrhoval. Byl to důsledek silné víry, ale taky kání se kvůli dřívějším hříchům. V mládí se totiž přidal k tlupě, která páchala loupeže, ale i vraždy. Za to mu hrozil nejvyšší trest a omilostnit ho nakonec musel sám král Václav IV.

Žižkova tvrz se stala častým cílem jeho nepřátel, dobýt se jí ale nikdy nepodařilo. Důkazy lítých střetů objevili nedávno archeologové, když v zemi našli desítky šipek i kusů střeliva. Hlavní výhodou hradu bylo předem opevnění — kdo ho chtěl dobýt, musel se o to pokusit daleko od hlavní brány. Kalich byl jedním z prvních evropských hradů, který takovou vymožeností disponoval, což dokazuje, že nejprogressivnější vojenské stavitelství šířili v 15. století vojáci z husitského vojska. Vnitřek hradu měl už klasické dobové dispozice. Vojevůdce coby šlechtic chtěl bydlet pohodlně, proto Kalich tvořilo několik obytných budov. Archeologové na jejich místě objevili například zbytky kachlových kamen se znaky Českého království, turnajovými scénami, a dokonce kachle se symbolem kalicha s hostií.

Jan Žižka skonal během tažení u Přibyslavi. Údajně podlehl „hlíznatému“ onemocnění, za což se tehdy

považoval zejména mor. Vědci to ale vyvracejí s poukazem na fakt, že mor byl silně nakažlivý, a kroniky roku 1424 žádnou epidemii nezmiňují. Dnes se zdá nejpravděpodobnější teorie lékaře Josefa Thomayera — ten označení „hlíza“ chápal jako nežit, který dorůstá velikosti pěsti a říká se mu karbunkl. Neléčení tak velkého zánětu může vyvolat otravu krve a právě na tu Žižka podle Thomayera doplatil. Hrad pak získal bratr Jaroslav a po něm následovalo několik dalších majitelů. Objekt ale postupně zchátral. V čase národního obrození měl být ze zříceniny vylomen základní kámen pro Národní divadlo, německý hejtman kraje kolem Litoměřic to ale zakázal. Obrozenci přesto kámen odvezli, byli ale chyceni a museli ho vyklopit v lese.

Galerie

3 fotografie

